

VETERINAAR- JA TOIDUAMET

Bioohutus hobusekasvatuses. Nõuded hobuste väljaveol.

Arvi Raie
Veterinaar- ja Toiduamet
Harjumaa keskus

§ 7¹. Bioohutusmeetmed. Loomatauditõrje seadus (LTTS). Vastu võetud 16.06.1999 (1)

• (1) Loomataudi ennetamiseks rakendab loomapidaja järgmisi bioohutusmeetmeid:

- 1) isiku ja veovahendi liikumise korraldamine;
- 2) loomakasvatushoonesse ja -rajatisse ning loomade pidamiseks piiritletud alale kõrvalise isiku pääsemise piiramine;
- 3) loomakasvatushoonesse ja -rajatisse ning loomade pidamiseks piiritletud alale välisriigist saabunud isiku pääsemise piiramine enne 48 tunni möödumist selle isiku Eestisse saabumisest;
- 4) karja juurde toodava looma pidamine muudest loomadest eraldi, lähtudes looma taudialasest staatusest;
- 5) haige looma eraldamine tervetest;
- 6) sööda, allapanu ja muu võimaliku nakkust edasikandva materjali käitlemise korraldamine ning nimetatud materjali korrapärane puhastamine ja desinfitseerimine;
- 7) korrapärane näriliste ja putukate tõrje;
- 8) loomakasvatushoonesse ja -rajatisse ning loomade pidamiseks piiritletud alale mets- ja koduloomade pääsemise takistamine ning muud asjakohased loomataudi leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed.

§ 7¹. Bioohutusmeetmed. Loomatauditõrje seadus. (2)

(2) Loomapidaja koostab loomakasvatushoones ja -rajatises ning loomade pidamiseks piiritletud alal rakendatavate bioohutusmeetmete kohta bioohutuskava loomatauditõrje eeskirjas sätestatud juhul ja aja jooksul.

(3) Bioohutuskavas näidatakse ära loomakasvatushoones ja -rajatises ning loomade pidamiseks piiritletud alal rakendatavad bioohutusmeetmed ja peetakse jooksvalt arvestust nende rakendamise üle. Bioohutuskava säilitatakse kaks aastat selle rakendamise kohustuse lõppemisest arvates.

Loomapidaja ja ehitise registreerimine PRIAs

- Hobuse pidamiseks peab loomapidaja olema registreeritud põllumajandusloomade registris (PRIAs).
- Loomapidajaks on kas hobuse omanik või isik, kes tegutseb loomaomanikuga kokkulepitud korras looma pidamisega.
- PRIAs peab olema registreeritud hobuste pidamiseks kasutatav hoone või rajatis või selleks piiritletud ala (ehitis).
- Võimalik on registreerimised teha ka kliendiportaali e-PRIA kaudu.
- Kui hobusepidaja või ehitise registreerimisel esitatud andmed muutuvad, tuleb neist muudatustest teavitada PRIAt 7 päeva jooksul.

Hobuse identifitseerimine ja hobuslase pass

- **Hobuslased on individuaalselt identifitseerimisele kuuluvad põllumajandusloomad.**
- Hobuslase identifitseerib ja hobuslase passi väljastab tunnustatud aretusühing (näiteks Eesti Hobusekasvatajate Selts, Eesti Sporthobuste Kasvatajate Selts, Eesti Traaviliit vm).
- Identifitseerida tuleb hobuslane peale võõrutamist, kuid mitte hiljem kui kuue kuu jooksul looma sünnist.
- Identifitseerimine hõlmab:
  - aretusühingu volitatud esindaja poolt identifitseerimislehe täitmist, kuhu märgitakse andmed hobuslase tunnusmärkide ja nende asukoha kohta, ning
  - **alates 1. juulist 2009.** a lisaks veterinaararsti poolt loomale kiibi paigaldamist.
  - igal identifitseeritud hobuslasel peab olema unikaalne identifitseerimise number (UELN koodiks) ning andmed **hobuslase kohta peavad olema kantud hobuslaste registrisse.** UELN koodi omistab hobuslasele ja andmed registrisse kannab aretusühing.
  - Hobuslase pass väljastatakse hiljemalt kuue kuu jooksul alates hobuslase sünnist või enne sünniaasta 31. detsembrit.

Hobuste kohta arvestuse pidamine

- Hobusepidaja peab pidama arvestust loomade kohta. Arvestust võib pidada nii elektrooniliselt kui ka paber kandjal.
  - Arvestuses tuleb kajastada järgmiseid andmeid:
    1. hobuslase nimi ja identifitseerimise number (UELN kood);
    2. tõug;
    3. sünniaeg;
    4. hobuslase karja toomisel või teise karja viimisel vastavalt eelmise või uue loomapidaja ja ehitise andmed (nimi, aadress, isiku- või registrikood, ehitise number);
    5. hobuslase karja toomise või karjast välja liikumise kuupäev ja põhjus.
- NB! Andmed tuleb arvestusse kanda kolme päeva jooksul alates sündmusest – sünd, märgistamine, karja toomine, teise karja viimine, hukkumine, kadumine, tapmine.
- Arvestust looma kohta tuleb säilitada kolm aastat pärast looma teise karja viimist, hukkumist, kadumist või tapmist.

Arvestus tuleb järelevalvet teostavale isikule alati kättesaadavaks teha.

Sööt ja söötmine

- **Sööt peab olema ohutu**, et oleks välistatud nii loomade kui inimeste haigestumine ning riskid keskkonnale.
- Sööt peab vastama tema kasutusotstarbele.
- Sööt võib sisaldada ainult lubatud söödalisandeid (näiteks vitamiine, mineraalained), mille ohutus on EFSA (Euroopa Toiduohutusameti) poolt hinnatud ja mis on kantud Euroopa Liidu söödalisandite registrisse.
- Soovimatuid aineid (näiteks arseen, kaadmium, plii, dioksiin, aflatoksiinid jm) ei tohi olla söödas üle lubatud piirmäära. Soovimatute ainete loetelu on välja toodud soovimatute ainete määruses.
- Sööda käitlemise ja hügieeni nõuded on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 183/2005.

Ravimite arvestus

- Loomapidaja peab pidama arvestust hobusele manustatud ravimite ja ravimsöötade kohta.
- Arvestuses peavad kajastuma:
  - 1) looma identifitseerimise andmed (kiibi number);
  - 2) kasutatud ravimi või ravimsööda nimetus ja manustatud kogus;
  - 3) andmed ravimi väljastaja (veterinaararsti või apteegi) kohta;
  - 4) ravimi manustamise kuupäev ja andmed manustaja kohta;
  - 5) veterinaararsti etteantud manustamisviis ja raviskeem;
  - 6) määratud keeluaeg.
- Arvetuste pidamiseks kantakse nimetatud andmed hobuslase passi vastavasse osasse - veterinaarravimite manustamine.
- Kui hobune viiakse karjast välja siis, kui ravimite manustamise tõttu kehtib keeluaeg, peab loomapidaja edastama sellekohased andmed uuele loomapidajale.
- **Ravimite arvestust ei pea pidama hobuslase puhul, kes pole mõeldud tapmiseks inimtoiduks.** Sellisel juhul peab hobuslase passi veterinaarravimite manustamise osas olema sellekohane loomapidaja ja veterinaararsti kinnitus.

Loomade tapmine, hädatapmine ja hukkamine

- Looma surmamisel tuleb valida selline hukkamisviis, mis põhjustaks loomale võimalikult vähe füüsilisi ja vaimseid kannatusi.
- Erandiks on looma hukkamine, kui looma rünnak ohustab inimese elu või tervist ning rünnakut ei ole võimalik teisiti vältida või tõrjuda.
- Loomade **hukkamine alaealise juuresolekul on keelatud**

Surnud ja hukatud hobused

- Hukkunud, surnud või (häda)tapetud loomade korjused ja muud loomsed kõrvalsaadused **tuleb farmis hoida kaetult ning lekkekindlates tingimustes**. Loomseid kõrvalsaadusi tuleb ladustada väljaviimiseni eraldi loomadest ja söödast ning nii, et sellele puudub juurdepääs nii kodu- kui metsloomadel, lindudel ja närilistel.
- Loomsed kõrvalsaadused **tuleb saata farmist edasisele käitlemisele ilma asjatu viivitusega**. Hukkunud looma korjus tuleb saata kõrvaldamisele tegevusloa alusel tegutsevasse töötlemisettevõttesse.
- Erandina võib on hobust matta kohapeal, kui see on põhjendatud ja Veterinaar- ja Toiduamet on andnud selleks loa.
- Hobust tohib matta vaid kohas, kus oht inimese ja loomade tervisele on minimaalne, ning matmispaik ei tohi asuda tiheasustuslalal ega kaitsmata põhjaveega alal.
- Matmiseks ei anta luba, kui **hobuse tallis on loomataudi kahtlus või kinnitus**. Sellisel juhul on tuleb looma korjus viia hävitamisele vaid vastava tegevusloaga töötlemisettevõttesse.

Selleks, et vältida loomataudi jõudmist hobusetalli, pead Sa:

- Korraldama oma territooriumil liikumise nii, et sinna ei satuks juhuslikke sõidukeid ega inimesi.
- Tegema kõik selleks, et kõrvalistel isikutel ei oleks võimalik pääseda loomakasvatushoonesse ja loomade juurde.
- Varustama loomakasvatushoone sissepääsud desobarjääriga.

Nõuded hobusetallis

- Mitte lubama loomakasvatushoonesse ega loomade juurde välisriigist saabunud isikuid enne, kui nende Eestisse saabumisest on möödas vähemalt kaks ööpäeva.
- Korraldama sööda, allapanu ning inventari kasutamise ja hoiustamise nii, et riskid nakkusega kokkupuuteks oleks viidud miinimumini.

Nõuded hobusetallis

- Tagama farmis kasutatava inventari ja tehnika korrapärase puhastamise ja desinfitseerimise.
- Tegema regulaarselt näriliste ja putukate tõrjet.
- Veenduma, et hobusetalli ei pääse metsloomad ega teised koduloomad.

Kauplemine

- **Mõisted: Kauplemine-** Eesti ja EL liikmesriikide vaheline ning Norra ja Šveitsi vaheline kaubandus.
- NB! Kauplemine ei ole import.
- Vastavalt Loomade ja loomse saadustega kauplemise ning impordi ja ekspordi seadusele (edaspidi Kauplemise seadus) kauplemisel peavad loomad olema : -identifitseeritud (Kauplemise seadus § 11 lg 2);
  - loomadega peab olema kaasas nende veol kuni sihtkohani nõuetekohane originaalsertifikaat või kaubasaadetisega kaasas olev muu dokument (Kauplemise seadus § 11 lg 3)
- Veterinaarsertifikaat, tervisesertifikaat või loomatervisesertifikaat on loomade ja loomsete saaduste veterinaarnõuetekohasust tõendav dokument (Kauplemise seaduse § 6)

Kauplemine

- Sertifikaadi saamiseks esitatakse ettevõtte üle järelevalvet teostavale keskusele taotlus (kehtiv taotluse vorm on leitav VTA kodulehel www.vet.agri.ee – Kauplemine ning import ja eksport- Dokumendivormid):
- *vähemalt 48 tundi* enne loomade eksportimist või teise liikmesriiki vedamist;
- Taotlus täidetakse trükitehnikas või selge käekirjaga eesti keeles;
- Keskusel on õigus nõuda vajalike andmete esitamist ka sihtriigi keeles.
- Järelevalveametniku nõudmisel esitab taotleja koos taotlusega ka muud nõuetekohasuse tõendamiseks vajalikud dokumendid (näit. preeksportsertifikaat, teekonnaleht, veterinaartõend, loomade passid, katseprotokollid jne.).
- Taotluse ja selle juurde kuuluvad lisalehed allkirjastab taotleja seaduslik esindaja (juriidilise isiku puhul juhatuse liige või tema poolt volitatud isik).
- Taotluse esitab kauba saatja või tema poolt volitatud isik looma või loomse saaduse asukohajärgsele keskusele.

Kauplemine

Taotlus esitatakse originaaldokumendina isiklikult, postiga või elektroonselt, kusjuures:

- *elusloomade väljaviimisel teise liikmesriiki esitab taotleja ka TRACES-sertifikaadi I osa (taotluse esitaja peab eelnevalt olema registreeritud TRACES- süsteemi kasutajaks);

- e-posti teel esitades tuleb taotlus allkirjastada digitaalselt;

- *kui tegemist on ettevõttega, kes tegeleb loomade või loomsete saaduste väljaveoga regulaarselt ja taotlust soovitakse edaspidi esitada e-posti teel lihtsustatud korras, esitab taotleja koos esmase taotlusega ka loetelu isikutest ja nende e-posti aadressidest, mida keskus võib edaspidi aktsepteerida; sellisel juhul digitaalne ei ole enam allkirjastamine nõutav;

- *Taotluse menetlemine hõlmab lisaks dokumentide kontrollile ka veterinaarkontrolli teostamist arvestades kauplemise seaduse § 22- 24 tulenevaid kohustusi.

- *Sertifikaate väljastatakse tööpäeviti 8.00-16.00

- * Iga sertifikaadi väljastamisel võetakse järelevalvetasu

Kauplemine

- Loomade puhul kontrollitakse laadimise ajal (enne laadimist võib kontrollida üksnes juhul kui ettevõtte on oma soovi kooskõlastanud maakonna keskusega ja kui see pole vastuolus sertifikaadi sisuga!!!) muuhulgas:
  - loomade arvu
  - kõikide loomade märgistust
  - veiste puhul lisaks veisepassi olemasolu ja vastavust.
- Elusloomade väljaveol peab ametnik olema enne sertifikaadi väljastamist veendunud, et taotlusel esitatud andmed loomade arvu kohta on vastavuses transpordivahendi mahutavusega;
- Taotlus loetakse menetletuks, kui selle esitajale väljastatakse sertifikaat või teade sertifikaadi väljastamisest keeldumise kohta (ÜKA).

Kauplemine

Sertifikaati ei väljastata, kui on kindlaks tehtud, et:

- 1.väljaveetavad loomad pole nendega kauplemise kohta esitatavate ja/või sihtriigi esitatavate veterinaarnõuete kohased;
- 2.kaubasaadetist ei ole võimalik füüsiliselt kontrollida;
- 3.väljaveetavad loomad ei vasta dokumentides kirjeldatule;
- 4.teekonna kestel võivad esineda ilmastiku või muud olud, mis võivad põhjustada loomale kannatusi või tema hukkumist, ning loomaveok ei ole varustatud vastavate vahenditega sisetemperatuuri säilitamiseks vahemikus 5 – 30° C
- 5.sertifikaadi taotlemisel on esitatud valeandmeid;
- 6.sertifikaadi taotlus pole ettevõtte seadusliku esindaja või tema poolt volitatud isiku poolt allkirjastatud;
- 7.isik on varasemalt võltsinud sertifikaati, kasutanud võltsitud sertifikaati või muutnud sertifikaadi andmeid.

Kauplemine

Täiendavad erisuses elusloomade väljaveol:

3. Loomade väljaveol tuleb arvestada järgmiste veo- ja farmide bioturvalisuse nõuetega.

a. loomaveok peab vastama õigusaktides ettenähtud nõuetele ning olema enne farmi sisenemist puhastatud ning desinfitseeritud;

b. loomaveoki teekond farmi territooriumil ei tohi ristuda sõnnikuvedamise teekonnaga;

c. loomade laadimiskoht peab asuma laudas elavatest loomadest kaugemal vältimaks loomaveoki sattumist vahetult laudas elavate loomade lähedusse;

d. isikute sisenemine loomakasvatushoonesse peab olema korraldatud viisil, mis välistab haigustekitajate ülekandumise loomadele;

e. loomaveokijuhile tuleb iga farmi territooriumile sisenemisel tagada ühekordne kaitseriietus ning jalanõude ning käte desinfektsioon. Loomaveokijuht ega kaasas olevad isikud ei tohi siseneda lauta.

LTTS § 14. Loomanäituse, -võistluse, -laada, -oksjoni ja loomade kokkutoomisega seotud muu avaliku ürituse korraldamise veterinaarnõuded

1. Loomanäitusele, -võistlusele, -laadale, -oksjonile või loomade kokkutoomisega seotud muule avalikule **võib tuua kliiniliselt terve** ning veterinaarnõuetele vastava looma.
  - Ürituse korraldaja **peab kaasama veterinaararsti**, kes kontrollib üritusele toodud looma tervislikku seisundit ja veterinaarnõuetele vastavust ning looma heaolu ürituse käigus.
2. Looma viimisel ürituselt tema alalisse pidamiskohta rakendab loomapidaja LTTS §-s 7¹nimetatud asjakohaseid bioohutusmeetmeid.
3. Ürituse korraldaja **teavitab vähemalt kümme päeva** enne korraldatava ürituse algust sellest Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutust, kelle järelevalvealasel territooriumil üritus toimub.
4. Veterinaar- ja Toiduamet **võib keelata teatud liiki loomade kokkutoomise** või nende üritusel kasutamise, kui riskianalüüsi tulemusena on selgunud loomataudi leviku oht.

Tänan kuulamast!